

УДК 330.33.012:669(477)

**СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Горошкова Лідія Анатоліївна, д.е.н., доцент кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, академік Академії економічних наук України

Волков Володимир Петрович, д.т.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи, академік Академії економічних наук України,

Карбівничий Іван Олексійович, аспірант Запорізький національний університет

Goroshkova Lidiya, Doctor of economical science, The senior lecturer of the department of management organizations and logistics, Zaporozhye National University

Volkov Vladimir, Doctor of technical science, professor, Pro-rector of the scientific-pedagogical work, Zaporozhye National University

Karbivnichiy Ivan, graduate student, Zaporozhye National University

L. Goroshkova, V. Volkov, I. Karbivnichiy. Modern condition of regional agricultural mechanical engineering development in Ukraine

In work the carried out research of the tendencies of development industry of mechanical engineering of Ukraine - agricultural mechanical engineering during 2010 – 2015 year. The special attention was given analyze of regional features of industry development. Is established, that in mechanical engineering of Ukraine the negative tendencies of delay of rates of growth of branch are observed. The received results of the analysis functioning mechanical engineering have allowed to reach a conclusion that this branch of a national economy of Ukraine after 2009 could not leave from crisis and has appeared in a catastrophic condition. As against a general situation in branch, the agricultural mechanical engineering has an opportunity to leave from crisis at the expense of activization of investment activity of the enterprises. The analysis of regional features of development of agricultural mechanical engineering testifies that in the majority of areas of essential changes within last three years did not occur. The exception is the Dnepropetrovsk, Zhitomir, Kiev, Kirovograd and Odessa area, where there was an essential increase of indexes of manufacture. The deterioration of a situation was observed in Donetsk, Zakarpatyie and Ternopol areas. The received results of the analysis have allowed to reach a conclusion, what exactly the investment resources will allow to deduce agricultural mechanical engineering from crisis. In case of delay of investment activity, the country can lose agricultural mechanical engineering, as it has taken place by motor industry.

Горошкова Л.А., Волков В.П., Карбівничий І.О. Сучасний стан розвитку регіонального сільськогосподарського машинобудування в Україні

У роботі проведено дослідження тенденцій розвитку підгалузі машинобудування України – сільськогосподарського машинобудування впродовж 2010 – 2015 років. Особлива увага була приділена налізу регіональних особливостей розвитку підгалузі. Встановлено, що у машинобудуванні України спостерігаються негативні тенденції уповільнення темпів зростання галузі. Отримані результати аналізу функціонування машинобудування дозволили дійти висновку про те, що ця галузь національного господарства України після 2009 року не змогла вийти із кризи і опинилось у катастрофічному стані. На відміну від загальної ситуація в галузі, сільськогосподарське машинобудування має можливість вийти з кризи за рахунок активізації інвестиційної активності підприємств. Аналіз регіональних особливостей розвитку сільськогосподарського машинобудування свідчить про те, що у більшості областей суттєвих змін впродовж останніх трьох років не відбулось. Виключенням є Дніпропетровська, Житомирська, Київська, Кіровоградська та Одеська області, де суттєво збільшились індекси виробництва. Погіршення ситуації спостерігалось у Донецькій, Закарпатській та Тернопільській областях. Отримані результати аналізу дозволили дійти висновку, що саме інвестиційні ресурси дозволять вивести сільськогосподарське машинобудування з кризи. В разі уповільнення інвестиційної активності, країна може втратити сільськогосподарське машинобудування, як це сталось з автомобілебудування.

Горошкова Л.А., Волков В.П., Карбівничий І.А. Современное состояние развития регионального сельскохозяйственного машиностроения в Украине

В работе проведенное исследование тенденций развития подотрасли машиностроения Украины – сельскохозяйственного машиностроения за период 2010 – 2015 годов. Особое внимание было уделено

анализу региональных особенностей развития подотрасли. Установлено, что в машиностроении Украины наблюдаются отрицательные тенденции замедления темпов роста отрасли. Полученные результаты анализа функционирования машиностроения позволили прийти к выводу о том, что эта отрасль национального хозяйства Украины после 2009 года не смогла выйти из кризиса и оказалось в катастрофическом состоянии. В отличие от общей ситуации в отрасли, сельскохозяйственное машиностроение имеет возможность выйти из кризиса за счет активизации инвестиционной активности предприятий. Анализ региональных особенностей развития сельскохозяйственного машиностроения свидетельствует о том, что в большинстве областей существенных изменений в течение последних трех лет не происходило. Исключением есть Днепропетровская, Житомирская, Киевская, Кировоградская и Одесская области, где произошло существенное увеличение индексов производства. Ухудшение ситуации наблюдалось в Донецкой, Закарпатской и Тернопольской областях. Полученные результаты анализа позволили прийти к выводу, что именно инвестиционные ресурсы позволят вывести сельскохозяйственное машиностроение из кризиса. В случае замедления инвестиционной активности, страна может утратить сельскохозяйственное машиностроение, как это произошло автомобилестроением.

Постановка проблеми. Однією з основних закономірностей розвитку економічних систем є циклічність. Дослідження циклічності розвитку економіки постійно перебувають у центрі уваги економістів. Якість релевантних факторів та ступінь їх відповідності реальній економічній ситуації, впливає на обґрунтованість прийняття стратегічних управлінських рішень на макро-, мезо- та мікрорівні. З урахуванням динамічного розвитку машинобудування в світі та наявності потенціалу її розвитку в Україні, існує необхідність дослідження сучасного стану та перспектив розвитку сільськогосподарського машинобудування на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемами економічних циклів займалися різні науковці вчені, серед яких Н.Д.Кондратьєв, Д.М.Кейнс, С.Кузнець, І.Фішер, Дж.Міль, С.Сімонді, Т.Веблен, М.І.Туган-Барановський, А.Маршал, Й.Шумпетер, та ін. [1-5]. Результати власних досліджень авторів щодо проблем розвитку галузей національного господарства наведені у роботах [6-19].

Виокремлення невирішених проблем, яким присвячена стаття. Проблеми економічної циклічності розвитку провідних галузей економіки ще не достатньо досліджені. Особливо це стосується сільськогосподарського машинобудування.

Формування цілей статті. Основним завданням роботи є дослідження взаємозв'язку циклічного характеру розвитку економіки України та однієї з її провідних галузей – машинобудування, що забезпечить можливість проаналізувати сучасний стан підгалузі та прогнозувати основні параметри її розвитку, у тому числі на регіональному рівні.

Результати дослідження. Розвиток практично усіх економічних процесів відбувається циклічно, це є однією з базових закономірностей розвитку. Під економічним циклом (бізнес-циклом) розуміють процес зміни темпів зростання економіки, що проходить через фази підйому, прискорення, уповільнення, спаду. Накопичений за останні двісті років досвід дозволяє стверджувати, що світовій економічній системі притаманні різні типи циклів, з яких виділяють довгі (цикли Кондратьєва), тривалістю близько 50 років, середні (7-11 років) і короткі (2-4 роки). Найбільший інтерес із практичної точки зору, представляють коливання ділової активності на більш коротких тимчасових інтервалах - як правило, від декількох років до десятиліття. Такі коливання відбуваються регулярно, їх параметри як і будь-яких інших економічних циклів, нестабільні. Проте, певні закономірності – всеж таки спостерігаються.

Проаналізуємо основні тенденції розвитку машинобудування України та визначимо вплив інвестицій на динамічність виробництва продукції впродовж 2010 – 2015 років (рис. 1).

Як бачимо, впродовж 2010 – 2015 років спостерігається стійке зниження обсягів виробництва у машинобудуванні, деяке, незначне збільшення індексів промислової продукції наявне у 2015 році. Інвестиційні процеси розвиваються циклічно. Максимуми індексів капітальних інвестицій спостерігаються у 2012 та 2015 році, тобто тривалість циклу складає 3 роки. Максимуми індексів прямих іноземних інвестицій (ПІІ)

спостерігаються у 2010 та 2013 роках, тобто тривалість циклу також становить 3 роки.

Отримані результати аналізу, на нашу думку свідчать про те, що машинобудування України після 2009 року не змогло вийти із кризи і опинилось у катастрофічному стані. Підтвердженням цього висновку є те, що індекси виробництва продукції галузі останніми роками мають стійку від'ємну тенденцію. Не здійснюють стимулюючого впливу і інвестиції у машинобудування України.

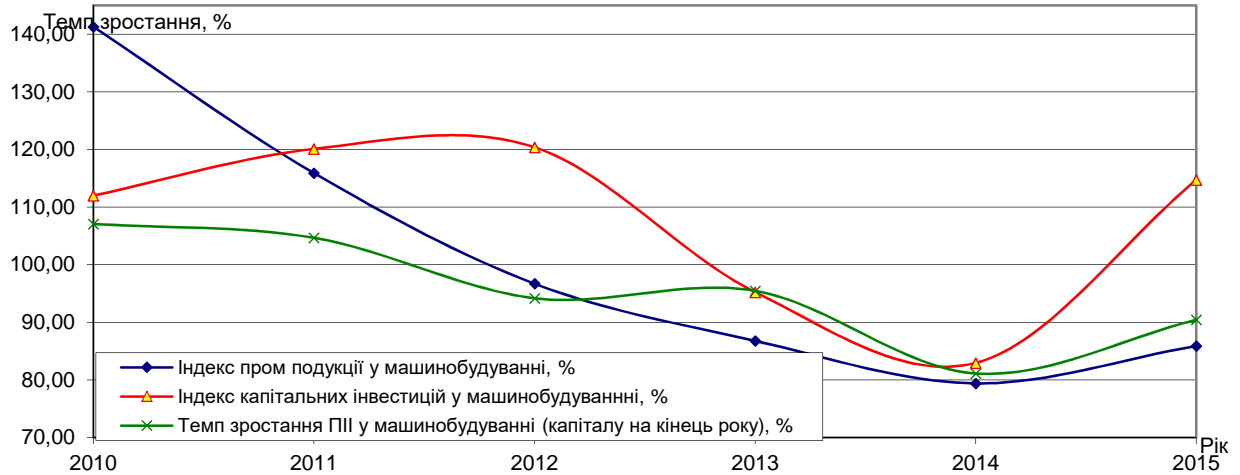

Рис. 1 - Динаміка зміни показників машинобудування та інвестицій у галузь

Проаналізуємо сучасний стан сільськогосподарського машинобудування в Україні та визначимо вплив інвестицій на динаміку розвитку підгалузі впродовж 2010 – 2015 років (рис. 2).

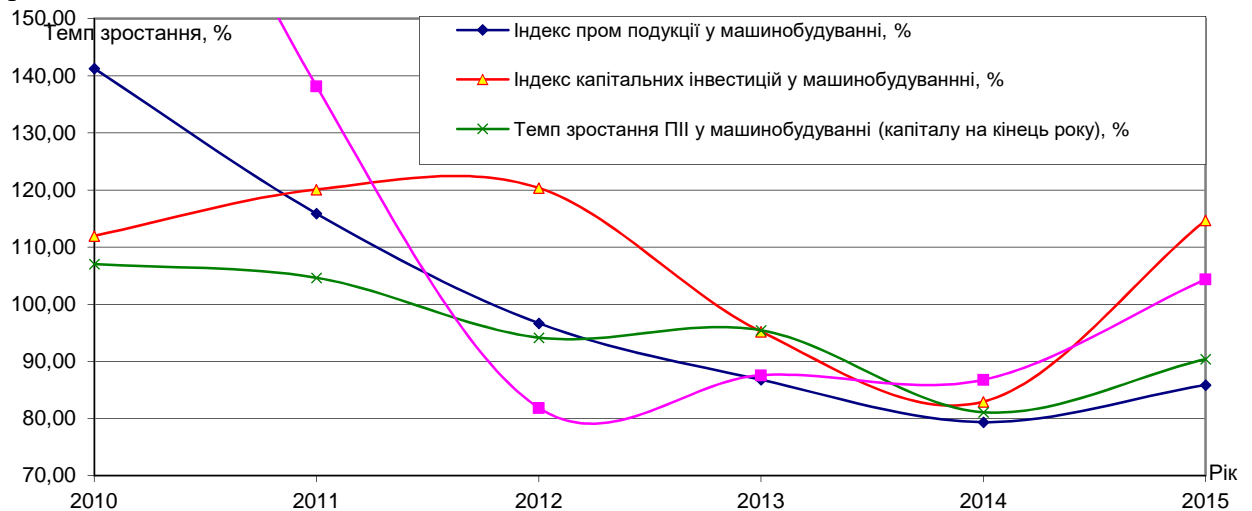

Рис. 2 - Динаміка зміни показників сільськогосподарського машинобудування та інвестицій в галузь

Як бачимо, впродовж 2010 – 2015 років спостерігається загальне зниження темпів зростання підгалузі. Збільшення темпів зростання індексів промислової продукції спостерігалось у 2010, 2013 та у 2015 роках. Максимуми індексів капітальних інвестицій спостерігаються у 2012 та 2015 році, максимуми ПІІ спостерігаються у 2010 та 2013 роках. Таким чином, активізація капітального інвестування впливає позитивно на динаміку розвитку сільськогосподарського машинобудування з лагом в один рік. Темпи зростання ПІІ співпадають з темпами зростання підгалузі.

Отримані результати аналізу, на нашу думку свідчать про те, що на відміну від машинобудування в цілому, інвестиції ще спроможні активізувати виробничу діяльність у сільськогосподарському машинобудуванні. Таким чином, підвищення рівня інвестиційної

активності є стимулюючим фактором у розвитку сільськогосподарського машинобудування України.

Проведемо аналіз структури продукції сільськогосподарського машинобудування (рис. 3). Як бачимо, впродовж 2010 – 2015 років найбільшу частку в структурі сільськогосподарського машинобудування для рослинництва займає виробництво боронів, найменшу частку – комбайнів.

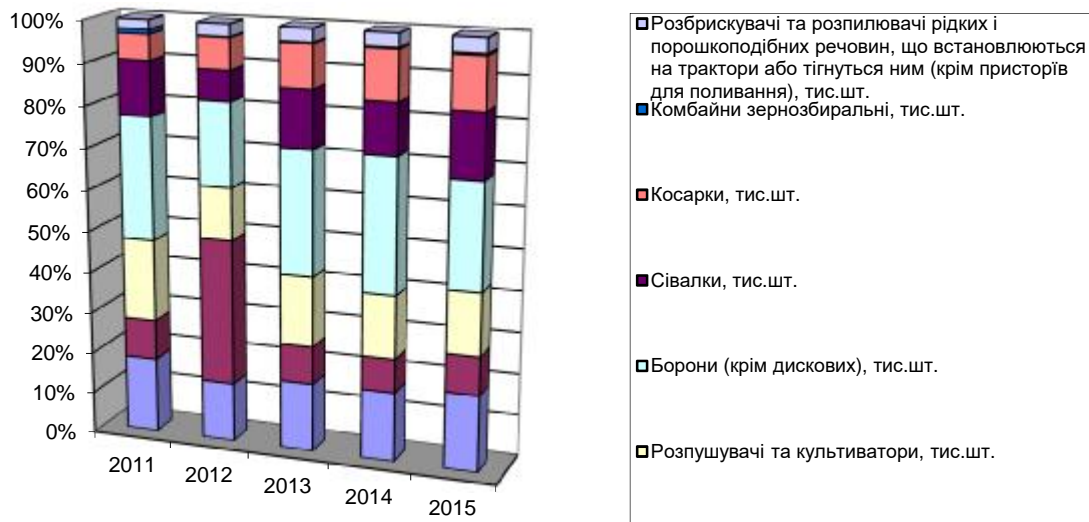

Рис. 3 - Динаміка зміни структури продукції сільськогосподарського машинобудування

Проаналізуємо динаміку обсягів виробництва сільськогосподарської техніки для рослинництва в Україні впродовж 2011 – 2015 років (рис. 4). Як бачимо, спостерігається загальне зниження обсягів виробництва практично за усіма видами. Аналогічна ситуація характерна і для виробництва сільськогосподарської техніки для тваринництва.

На рис. 5 наведені результати аналізу динаміки темпів зростання обсягів виробництва продукції сільськогосподарського машинобудування за регіонами України впродовж 2013 – 2015 років. Порівняльний аналіз свідчить про те, що впродовж трьох років не відбувалось суттєвих змін щодо аналізованого показника. Виключенням є такі області, як Дніпропетровська, Житомирська, Київська, Кіровоградська та Одеська, де відбулось суттєве збільшення індексів виробництва продукції підгалузі. Суттєве погіршення ситуації відбулось у Донецькій, Закарпатській та Тернопільській областях.

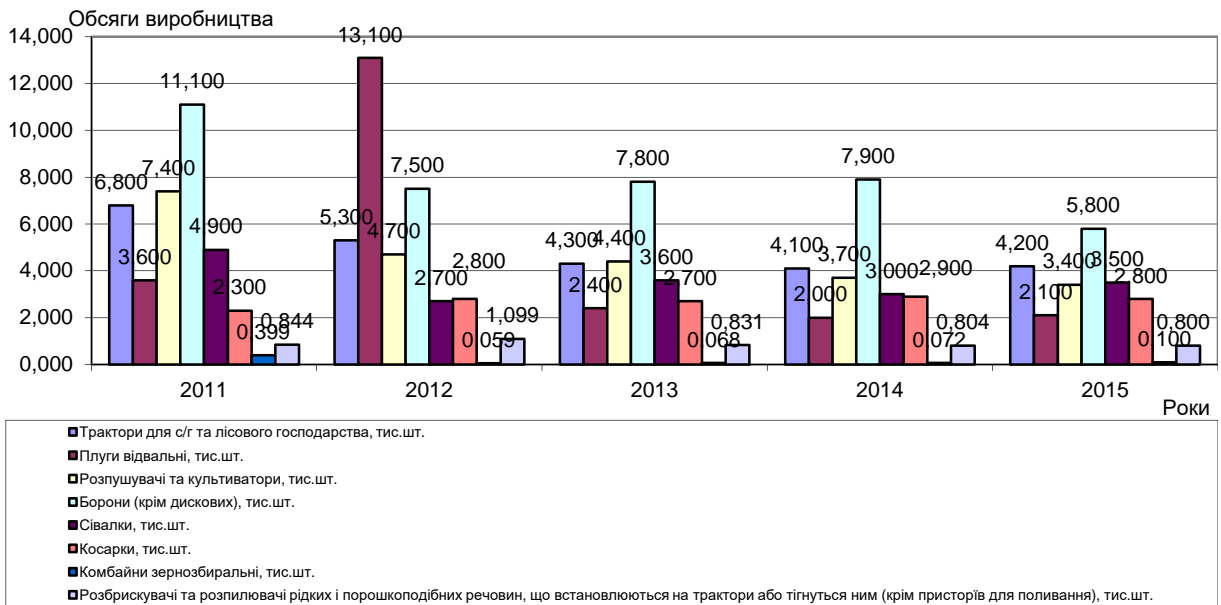

Рис. 4 - Динаміка зміни обсягів виробництва продукції сільськогосподарського машинобудування за видами

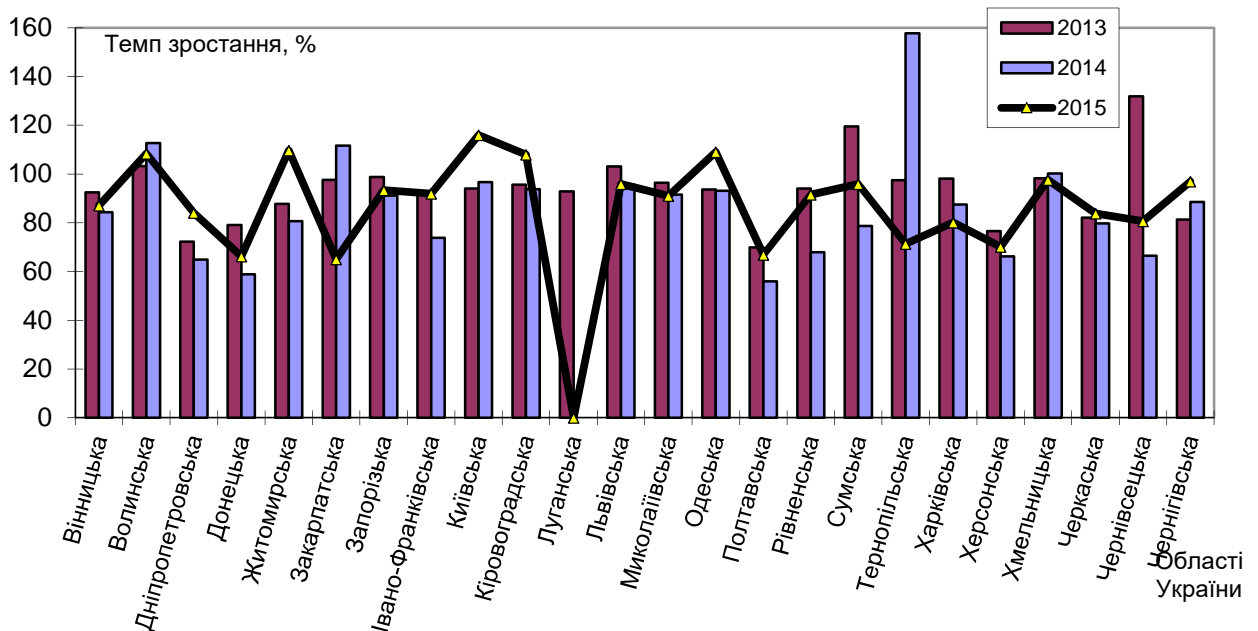

Рис. 5 - Динаміка темпів зростання обсягів виробництва продукції сільськогосподарського машинобудування за регіонами України

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у роботі проведено дослідження ситуація щодо розвитку сільськогосподарського машинобудування впродовж 2010 – 2015 років в Україні в цілому та її регіонах. Встановлено, що у машинобудуванні України спостерігаються негативні тенденції уповільнення темпів зростання галузі. Отримані результати аналізу функціонування машинобудування дозволили дійти висновку про те, що ця галузь національного господарства України після 2009 року не змогла вийти із кризи і опинилось у катастрофічному стані.

На відміну від загальної ситуація в галузі, підгалузь сільськогосподарського машинобудування має можливість вийти з кризи за рахунок активізації інвестиційної активності підприємств з лагом у один оік.

Аналіз регіональних особливостей розвитку сільськогосподарського машинобудування свідчить про те, що у більшості областей суттєвих змін впродовж останніх 2013–2015 років не відбулось. Виключенням є Дніпропетровська, Житомирська, Київська, Кіровоградська та Одеська області, де відбулось суттєве збільшення індексів виробництва. Погіршення ситуації спостерігалось у Донецькій, Закарпатській та Тернопільській областях.

Отримані результати аналізу дозволили дійти висновку, що саме своєчасне алучення інвестиційних ресурсів дозволять вивести сільськогосподарське машинобудування з кризи. В разі уповільнення інвестиційної активності, країна може втратити сільськогосподарське машинобудування, як це сталось з автомобілебудуванням.

Список використаних джерел:

1. Туган - Барановский М. И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии. - Киев: Наук, думка, 2004. - 368 с.
2. Економічна теорія: Підручник / За ред. В. М. Тарасевича. - Київ: Центр навчальної літератури, 2006. - 784 с.
3. Кондратьев Н. Д. Проблемы экономической динамики / Редкол. Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др. - М.: Экономика, 1989. - 526 с.
4. Кондратьев Н.Д. Избранные сочинения / Н.Д. Кондратьев. — М.: Экономика, 1993. - 542 с.
5. Шумпетер Й. Теория экономического развития: пер. с нем. В.С. Авто-номова / И. Шумпетер. — М.: Прогресс, 1982. — 456 с.
6. Горошкова Л.А. Стан та динаміка розвитку чорної металургії України та забезпечуючи галузей / Л.А.Горошкова // Вісник Академії муніципального управління. Серія "Економіка". – 2011, вип.10. – С.132–137.
7. Горошкова Л.А. Економічна циклічність розвитку металургійної та забезпечуючи галузей / Л.А.Горошкова // Економічний вісник Переяслав–Хмельницького державного педагогічного університету ім.Г.Сковороди. – 2011. – Випуск 17/2. – С.47–54.
8. Горошкова Л.А. Уточнення виробничої функції Кобба–Дугласа для металургійної галузі / Л.А.Горошкова // Економічний вісник Переяслав–Хмельницького державного педагогічного університету ім.Г.Сковороди. – 2011. – Випуск 16/2. – С.85–88.
9. Горошкова Л.А. Розробка методів і моделей основних факторів розвитку чорної металургії України / Л.А.Горошкова // Економічний вісник університету. Економічний вісник Переяслав–Хмельницького державного педагогічного університету ім.Г.Сковороди. – 2011. – Випуск 17/1. – С.53–62.
10. Горошкова Л.А. Моделирование цикличности развития черной металлургии и обеспечивающих отраслей в условиях трансформации экономики / Л.А.Горошкова // Экономический бюллетень Научно-исследовательского института Министерства экономики Республики Беларусь. – 2011. – 2011. – №10. – С.37–42.
11. Горошкова Л.А. Роль трубної промисловості у забезпеченні енергетичної безпеки держави та реінжинірингу українського нафтогазового сектору / Л.А.Горошкова // Науковий вісник Івано–Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. – 2010. – №2 (2). – С.51–63.
12. Волков В.П., Горошкова Л.А., Панкова М.О. Інвестиційно–інтеграційні технології соціально–економічного розвитку регіону: Монографія. – Запоріжжя, ЗНУ, 2011. – 290 с. ISBN 978–966–599–366–0.
13. Горошкова Л.А. Економічна циклічність розвитку трубної галузі / Л.А.Горошкова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2012. – №1.
14. Горошкова Л.А. Вплив факторів економічної безпеки на синхронізацію циклів розвитку чорної металургії / Л.А.Горошкова // Вісник Сумського державного університету. Серія економічна. – 2012. - №1.
15. Горошкова Л.А. Моделювання розвитку автомобілебудування України / Л.А.Горошкова, В.П.Волков // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія економічна. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016. – №3 (31). – С.125–132.
16. Горошкова Л.А. Інвестиційний клімат в автомобілебудівній галузі / Л.А.Горошкова, В.П.Волков // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016. – Вип. 3. – Т. 1 – С.17 – 25.
17. Горошкова Л.А. Вплив інноваційної активності підприємств на економічну безпеку підприємств машинобудівної галузі України / Л.А.Горошкова, В.П.Волков // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія економічна. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016. – №4. – С.128–136
18. Горошкова Л.А. Інвестиції як фактор інноваційного розвитку підприємств машинобудівної галузі України / Л.А.Горошкова, В.П.Волков // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2016. – Вип.14. – Т.1. – С.4–10
19. Пат. 82983 Україна, МПК (2013.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Спосіб прогнозування розвитку складних систем / Волков В.П., Горошкова Л.А.; заявник та патентовласник ДВНЗ «Запорізький

національний університет» МОН України. – №201301645; заявл. 11.02.2013 р.; опубл. 27.08.2013 р., Бюл. № 16.

References:

1. Tuhan - Baranovsky M. Y. *Promyshlennye kryzisy. Ocherk yz sotsyal'noy ystoriy Anhlyy.* - Kyev: Nauk, dumka, 2004. - 368 s.
2. *Ekonomichna teoriya: Pidruchnyk / Za red. V. M. Tarasevycha.* - Kyiv: Tsentr navchal'noyi literatury, 2006. - 784 s.
3. Kondrat'ev N. D. *Problemy ékonomycheskoy dynamyky / Redkol. L. Y. Abalkyn (otv. red.) y dr.* - M.: Ékonomyka, 1989. - 526 s.
4. Kondrat'ev N.D. *Yzbrannyye sochyneniya / N.D. Kondrat'ev.* — M.: Ékonomyka, 1993. - 542 s.
5. Shumpeter Y. *Teoryya ékonomycheskoho razvytyya: per. s nem. B.C. Avto-nomova / Y. Shumpeter.* — M.: Prohress, 1982. — 456 s.
6. Horoshkova L.A. *Stan ta dynamika rozvytku chornoyi metalurhiyi Ukrayiny ta zabezpechuyuchy haluzey / L.A.Horoshkova // Visnyk Akademiyi munitsypal'noho upravlinnya. Seriya "Ekonomika".* – 2011, vyp.10. – S.132–137.
7. Horoshkova L.A. *Ekonomichna tsyklichnist' rozvytku metalurhiynoyi ta zabezpechuyuchy haluzey / L.A.Horoshkova // Ekonomichnyy visnyk Pereyaslav–Khmel'nyts'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im.H.Skovorody.* – 2011. – Vypusk 17/2. – S.47 – 54.
8. Horoshkova L.A. *Utochnennyya vyrobnychoyi funktsiyi Kobba–Duhlasa dlya metalurhiynoyi haluzi / L.A.Horoshkova // Ekonomichnyy visnyk Pereyaslav–Khmel'nyts'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im.H.Skovorody.* – 2011. – Vypusk 16/2. – S.85–88.
9. Horoshkova L.A. *Rozrobka metodiv i modeley osnovnykh faktoriv rozvytku chornoyi metalurhiyi Ukrayiny / L.A.Horoshkova // Ekonomichnyy visnyk universytetu. Ekonomichnyy visnyk Pereyaslav–Khmel'nyts'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im.H.Skovorody.* – 2011. – Vypusk 17/1. – S.53–62.
10. Horoshkova L.A. *Modelyrovanye tsyklychnosti razvytyya chernoy metallurhiy y obespechuyayushchykh otrasley v uslovyakh transformatsyy ékonomyky / L.A.Horoshkova // Ékonomycheskyy byulleten' Nauchno–ysslodovatel'skoho ynstytuta Mynysterstva ékonomyky Respublyky Belarus'.* – 2011. – 2011. – №10. – S.37–42.
11. Horoshkova L.A. *Rol' trubnoyi promyslovosti u zabezpechenni enerhetychnoyi bezpeky derzhavy ta reinzhynirynhu ukrayins'koho naftohazovoho sektoru / L.A.Horoshkova // Naukovyy visnyk Ivano–Frankivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu. Seriya: Ekonomika ta upravlinnya v naftoviy i hazoviy promyslovosti.* – 2010. – №2 (2). – S.51–63.
12. Volkov V.P., Horoshkova L.A., Pankova M.O. *Investytsiyno–intehratsiyni tekhnolohiyi sotsial'no–ekonomichnoho rozvytku rehionu: Monohrafiya.* – Zaporizhzhya, ZNU, 2011. – 290 s. ISBN 978–966–599–366–0.
13. Horoshkova L.A. *Ekonomichna tsyklichnist' rozvytku trubnoyi haluzi / L.A.Horoshkova // Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky.* – 2012. – №1.
14. Horoshkova L.A. *Vplyv faktoriv ekonomichnoyi bezpeky na synkhronizatsiyu tsyklyv rozvytku chornoyi metalurhiyi / L.A.Horoshkova // Visnyk Sums'koho derzhavnogo universytetu. Seriya ekonomichna.* – 2012. - №1.
15. Horoshkova L.A. *Modelyuvannya rozvytku avtomobilebuduvannya Ukrayiny / L.A.Horoshkova, V.P.Volkov // Visnyk Pryazov'skoho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu. Seriya ekonomichna.* – Mariupol': DVNZ «PDTU», 2016. – №3 (31). – S.125–132.
16. Horoshkova L.A. *Investytsiynyy klimat v avtomobilebudivniy haluzi / L.A.Horoshkova, V.P.Volkov // Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noyi vlasnosti: Zbirnyk naukovykh prats'.* – Mariupol': DVNZ «PDTU», 2016. – Vyp. 3. – T. 1 – S.17 – 25.
17. Horoshkova L.A. *Vplyv innovatsiynoyi aktyvnosti pidpryyemstv na ekonomichnu bezpeku pidpryyemstv mashynobudivnoyi haluzi Ukrayiny / L.A.Horoshkova, V.P.Volkov // Visnyk Pryazov'skoho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu. Seriya ekonomichna.* – Mariupol': DVNZ «PDTU», 2016. – №4. – S.128–136
18. Horoshkova L.A. *Investytsiyyi yak faktor innovatsiynoho rozvytku pidpryyemstv mashynobudivnoyi haluzi Ukrayiny / L.A.Horoshkova, V.P.Volkov // Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noyi vlasnosti: Zbirnyk naukovykh prats'.* – Mariupol': DVNZ «PDTU», 2016. – Vyp.14. – T.1. – S.4–10
19. Pat. 82983 *Ukrayina, MPK (2013.01) G06Q90/00; G06Q10/06 (2012.01). Sposib prohnouzuvannya rozvytku skladnykh system / Volkov V.P., Horoshkova L.A.; zayavnyk ta patentovlasnyk DVNZ «Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet» MON Ukrayiny.* – №201301645; zayavl. 11.02.2013 r.; opubl. 27.08.2013 r., Byul. № 16.

Ключові слова: сільськогосподарське машинобудування, інвестиційна активність, підприємства, машинобудівна галузь, криза

Ключевые слова: сельскохозяйственное машиностроение, инвестиционная активность, предприятия, машиностроительная отрасль, кризис

Keywords: agricultural mechanical engineering, investment activity, enterprise, machine-building area, crisis